

De Gierzwaluw

Jaargang 61 nummer 3 oktober 2023

Op hoge poten **23**

Vogelen rond Spitsbergen **14**

De Grote Dag **8**

Watersnip

JAAP KRANENBORG

Als ik de snavellengte van de Watersnip zou vertalen naar mijn eigen persoon, zou ik een snuit hebben van meer dan zestig centimeter! Maar ik kan me voorstellen dat een Watersnip gruwet bij de gedachte met een plat gezicht als dat van mij door het leven te moeten. Ik zie

vaak Watersnippen rondhangen als ze hun broedverplichtingen elders in Europa achter de rug hebben. Dat kunnen ze heel goed, een beetje hangen, liefst aan de rand van een modderige plas. Maar ze kunnen je ook laten schrikken door plotseling vlakbij op te vliegen en met veel bombarie weg te zigzaggen. Tussen 1977 en 2002 pronkte de Watersnip samen met neef Poelsnip op bankbiljetten. Mooie reclame, maar ze zijn er niet beter van geworden. Mede door de miljoenen 'snippen' die banken en landbouwbedrijven in agrarische vernieuwing staken, hoor je in het veld vrijwel geen levende Watersnippen meer mekkeren tijdens een baltsvlucht.

Watersnip, Pieter Withoos circa 1687-1692, Rijksmuseum

Winactie

Maak kans op Gevleugelde geschiedenis van Nederland

Stuur voor 1 december een mailtje met subject Gevleugelde geschiedenis naar secretariaat@vogelsamsterdam.nl en maak kans op het recensie-exemplaar dat uitgeverij ambo | anthos ons ter beschikking heeft gesteld. Het boek bevat ruim 400 pagina's vogelgeschiedenis en kost in de winkel € 45,-

Op pagina 26 lees je de recensie van het boek.

Inhoud

4	Van de redactie Tycho Fokkema
5	Activiteiten
6	Verenigingsnieuws Marc Menon
8	De Grote Dag Francesco Grassotti
11	Ontdek de Lutkemeerpolder Tycho Fokkema
14	80° Noorderbreedte Elian Hijne
20	De eerste Amsterdamse Zeearend
22	Vogelfestival Groenling
23	Op hoge poten Adrie Streefland
26	Gevleugelde geschiedenis van Nederland Ayleen Scholte
28	Waarnemingen april-juni 2023 Ellen de Bruin
36	Wat vinden de burens? John van der Woude
39	Ledenmutaties, Colofon
40	Ganzen en zwanentelling

Op de cover

Deze fraaie Stelkluut streek neer in Waterland en begon direct met nestbouw.

Foto: JOEP HELDOORN

Van de redactie

TYCHO FOKKEMA

Na de wat stille zomer is het trekseizoen een verademing. Er gebeurt weer wat! Grote groepen steltlopers op het wad, de overtrekkende Visarenden en voorbijsjezende groepen Sijsjes aan de kust laten zien dat de wereld altijd in beweging is.

Dat gaat geldt ook voor de redactie van de Gierzwaluw. Voor de zomer gaf Barbara Reijs aan dat ze het redactiewerk moeilijk kon combineren met haar hectische baan in theaterland. Dat is jammer. Ze kon goed interviewen, had inspirerende ideeën en nam mij redigeer- en fotozoekwerk uit handen. Lezers zullen vooral haar meest zichtbare bijdrage aan de Gierzwaluw missen: de puzzel op de achterpagina. Barbara, dank voor al je werk en je daadkracht. Zonder jou zou ik nooit in de redactie zijn gestapt.

Samen met Frank van Groen als wetenschappelijk baken ga ik nu over de inhoud van de Gierzwaluw. Daar kan ik best wat hulp bij gebruiken, dus laat het me weten als het je leuk lijkt bij te dragen aan het tot stand komen van ons blad. Na het vertrek van Barbara heb ik mede-atlasredacteur Marion de Groot gevraagd om voortaan de eindredactie te verzorgen. Welkom Marion! Je bijdrage wordt enorm gewaardeerd. En is hoognodig, want na een aantal proeven dansen de afbrekingen, d's en t's en stopwoordjes voor mijn ogen.

Het resultaat van onze noeste arbeid ligt voor je. Met twee artikelen over bijzondere broedgevallen, een verkenning van de Lutkemeerpolder en een bijzonder reisverslag is de inhoud mooi divers. De waarnemingen, burenrubriek en boekbespreking (inmiddels vaste prik) maken deze Gierzwaluw compleet. Download dit nummer, leg het op je leesstapeltje of neem 'm mee op vakantie. En geniet ervan als je even niet vogelt!

FOTO: ROELY BOS

Barmsijzen overwinteren jaarlijks in Nederland

Oja! **De Gierzwaluw, Nieuwsflits, website en facebookpagina** van de vogelwerkgroep zijn leuk om aan te werken. Dus als je zin hebt... alle hulp is welkom. Heb je een idee voor een artikel, wil je de redactie bijstaan of af en toe een facebookpost schrijven: stuur een mailtje naar secretariaat@vogelsamsterdam.nl, dan nemen we contact met je op.

Activiteiten

TYCHO FOKKEMA

Broedplaats Amsterdam in Pakhuis de Zwijger

Donderdag 21 september bezochten 240 geïnteresseerden de avond Broedplaats Amsterdam; samenleven met vogels. Drie atlasauteurs (Frank van Groen, Koen Wonders, Jip Louwe Kooijmans) en twee gastsprekers (tuinvogelconsulent Kea Verveld en Arnout-Jan Rossenaar van Staatsbosbeheer Noord-Holland) gingen in op de aanbevelingen uit Vogelatlas Amsterdam voor een vogelvriendelijke stad. Moderator Nienke de la Rive Box leidde de avond in goede banen. Samen met Pakhuis de Zwijger kijken we terug op een zeer geslaagde avond!

AT5 heeft eind september het eerste uur uitgezonden en de complete avond is terug te kijken op Youtube. Op vogelsamsterdam.nl vind je een kort verslag en een link naar de videoregistratie. Ook de aanbevelingen uit de atlas staan op de website.

Cursus Ganzen en Zwanen tellen

Wil jij weten hoe je wintervogels herkent en telt? Jelle Abma van Sovon verzorgt op 15 november een lezing in **Buurtsalon Jeltje** en aansluitend een praktijkochtend 17 of 18 november.

De foto's van Ewout Huibers op de grote schermen van Pakhuis de Zwijger vormden een prachtig decor voor de informatieve avond.

VIDEO
Broedplaats
Amsterdam

De jeugdclub zoekt jonge vogelaars. Met regelmaat gaat de jeugdclub op zondag met kinderen tussen de 6-12 jaar op pad naar vogelrijke gebieden in en rond de stad. Ieder kind mag een volwassene meenemen. Ken je jonge vogelaars?

Vertel hun ouders over de jeugdclub en stuur ze de excursies door!

Op reis met...

Dinsdag 12 december starten we een nieuwe serie lezingen: 'Op reis met..'. Aan de hand van foto's en verhalen neemt de spreker ons mee naar een verre vogelbestemming. We beginnen in Australië, met Frank van Groen.

Lezingen en excursies

Ga naar vogelsamsterdam.nl voor het laatste nieuws over lezingen en excursies.

Zomaar wat zomervogelen

MARC MENON, VOORZITTER VWGA

Tussen de bedrijven door las ik afgelopen zomer het boek “Birds and Us” van Tim Birkhead. In een kleine 400 bladzijden beschrijft deze Britse ornitholoog onze omgang met en fascinatie voor vogels in de afgelopen 12.000 jaar: van rotsschilderingen in het Spaanse El Tajo van Grote Trap, Purperkoet en Flamingo, via de god Horus als valk en de Heilige Ibissen in het oude Egypte (gemummificeerd en in hiërogliefen), de kookboeken van de Romeinen naar de ceremoniële kleding van de Azteken. Van de valkenjacht tijdens de Middeleeuwen, het onderzoek naar de vogelanatomie en hoe vogels vliegen tijdens de Renaissance naar het massaal verzamelen van eieren, veren, balgen en opgezette vogels in collecties in de 17de en 18de eeuw, tot onze hedendaagse belangstelling voor vogels kijken en onze moderne kijk op vogelbescherming. Naar aanleiding van het eerste broedgeval van de Zearend in de Amsterdamse regio en de lezing van Martijn de Jonge voor

FOTO: TONY WILLIS

onze Vogelwerkgroep op 13 juni 2023 besloot ik mij wat meer in die materie te verdiepen en las ik zijn “De zearend in Nederland: in 15 jaar naar 15 paar”, en – omdat ik toch bezig was – ook de monografie van Nienke Beintema over deze iconische roofvogel. Ook las ik “Welcome to Subirdia: Sharing our neighbourhoods with Wrens, Robins, Woodpeckers and Other Wildlife” van John Marzluff en “Birds in Suburbs: Altering Habitat, Species Assemblage and Science Communication” van Jack DeLap, met

onder meer de resultaten van een langjarig onderzoek in enkele nieuwe buitenwijken van Seattle, Washington State, naar hoe de vogelstand zich ontwikkelde na het kap-

HET
BESTUUR
Stelt zich voor

Kom jij het bestuur versterken?

Het bestuur van Vogelwerkgroep Amsterdam is op zoek naar een secretaris en een nieuw algemeen bestuurslid. Op de website stelt het bestuur zich voor en lees je wie er een opvolger zoeken.

pen van bossen en het aanleggen van meer of minder groene/bebouwde sub-urbs. Interessant genoeg en 'spoiler': een ontwikkeling ten positieve, zowel in aantallen als in diversiteit! Dit alles als bruggetje naar - op de dag dat de zomer eindigde - het VWGA-Event "Broedplaats Amsterdam: Samenleven met vogels" in het tot de nok met 240 vogelaars en andere belangstellenden gevulde Pakhuis De Zwijger. Voor het verslag en de video-registratie zie elders. Een groot succes en een groot woord van dank aan de organisatoren en sprekers! Er wordt al nagedacht over een vervolg! Tussendoor bracht een merelpaar in mijn achtertuin drie succesvolle nesten groot met achtereenvolgens vier, drie en drie uitgevlogen mereljongen. Bij de nestbouw en de eerste eitjes in mei was ik nog bezorgd om een stelletje onguur rondhangende eksters die geregeld even kwamen checken of de tafel al gedekt was, maar het - kennelijk ervaren - merelpaar is hen toch steeds te vlug af geweest. Enige tijd terug volgde ik een cursus "Merel-nesten tellen" bij Sovon. Uit feedback vanuit onze App-groep leerde ik dat drie

opeenvolgende succesvolle nesten toch niet zo vaak voorkomt, en dat veel nesten verloren gaan door onder meer predatie. Hulde aan de goede merelouders! Laat niemand zeggen dat de zomer komkommertijd is als het op vogelen aankomt! Het bestuur is inmiddels ook weer uit zijn zomerslaap ontwaakt en tot de orde van de dag overgegaan met het organiseren en coördineren van activiteiten voor onze leden. Houd de bekende kanalen in de gaten!

Tot slot: binnen de Commissie Bescherming heeft een wisseling van de wacht plaatsgevonden. Adrie Streefland en Gerard Hund zijn afgetreden en in Ewout Huibers hebben wij een nieuwe coördinator van de Commissie Bescherming gevonden. Veel dank aan Adrie en Gerard voor hun goede werk, en veel succes toegewenst aan Ewout! De Commissie Bescherming bestaat

hiermee uit **Ewout Huibers**, Rinus Nieuwstad, Zimbo Boudewijns en Teun van Dijk (liaison met het bestuur), en kan worden benaderd via bescherming@vogelsamsterdam.nl. Specifiek voor het gebied Waterland wordt nog een commissielid gezocht. 🐦

Geef een Atlas cadeau!

Vogelatlas Amsterdam is een onmisbaar naslagwerk voor iedere Amsterdammer die iets met natuur heeft. Als lid heb je 'm vast al in huis. De uitgebreide informatie over onze broed- en wintervogels maakt de atlas ook een prachtig cadeau. Afhalen kan op afspraak in het centrum of bij Buurtsalon Jeltje. Ga naar 'De Vogelatlas' op vogelsamsterdam.nl voor meer info.

De Grote Dag

TEKST EN FOTO'S: FRANCESCO GRASSOTTI

NR **69**

De Ijsvogel, zo'n bijzondere vogel, zomaar in de stad. Alleen dat al is een reden om nog heel lang te blijven vogelen.

Ieder jaar vindt begin mei de 'Big Day' plaats, een dag waarop vogelaars in 24 uur zoveel mogelijk soorten proberen waar te nemen. In de lange historie van de Amsterdamse Big Day ging er niet eerder zo'n jonge deelnemer op pad!

De wekker ging, of droomde ik dat alleen? Hoe dan ook, ik was wakker. Mijn horloge gaf half zes aan. Vaak als ik een belangrijke dag voor de boeg heb, slaap ik erg licht. Ik ben dan onbewust bang om me te verslapen en belangrijke uren in de ochtend te missen. Vandaag was zo'n dag: de 'Big Bay 2023' van de vogelwerkgroep! Dé dag waarop we proberen zo veel mogelijk vogelsoorten waar te nemen, op zicht en/of op geluid (horen is scoren!). Nog half in slaap hoorde ik Merels - vogelsoort nummer één. Naast me zijn mijn vriendin en mijn dochter van vijf maanden nog in dromenland. Ik twijfel even of ik niet stiekem mijn bed uit zal sluipen om alvast zonder m'n teamleden te beginnen, maar besluit dan toch nog even te blijven liggen en val weer in diepe slaap, dromend van een niet-werkende verrekijker...

Het begon een paar maanden daarvoor, toen ik in De Gierzwaluw las dat de vogelwerkgroep een Big Day zou organiseren. Ik had als beginnende vogelaar nog

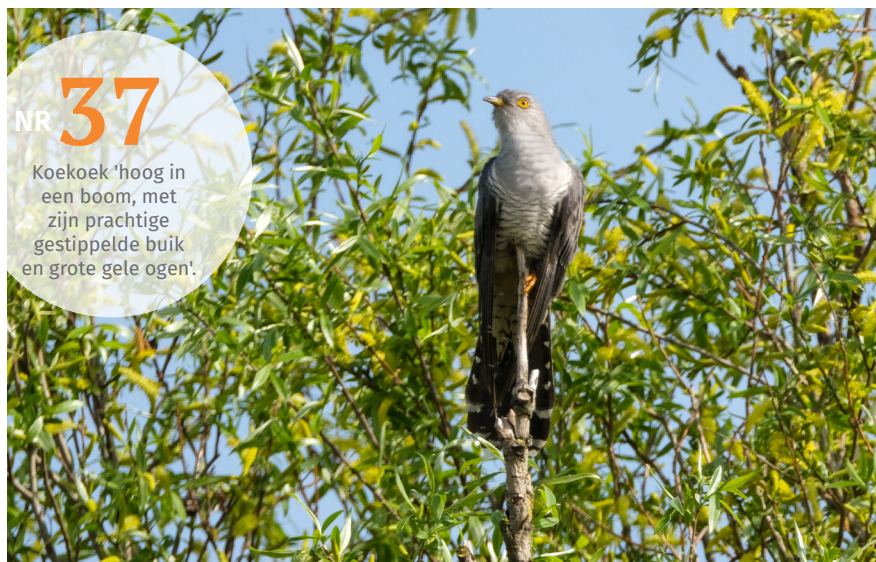
nooit van een Big Day gehoord, maar mijn interesse was gewekt en ik stelde mijn vriendin voor om mee te doen, met het hele gezin. Het lidmaatschap van de vogelwerkgroep kreeg ze van me cadeau. Een paar dagen later werden we uitgenodigd voor de whatsappgroep - het werd nu echt!

Terwijl we ons voorbereidden keek ik eens beter wie er allemaal in de whatsappgroep zaten. Bekende namen van waarneming.nl (waar ik graag, en dus vaak, doorklik) vielen me op: Frank van Groen natuurlijk, Sander Hietkamp, Adrie Streefland en Leobard Hinfelaar. Dat we tegen deze groten der aarde - of in ieder geval der vogelaars - zouden gaan strijden, maakte het extra spannend. Er werden drie groepjes gevormd. Leobard vertelde toch niet mee te kunnen doen dit jaar. Met voor ons voelbare pijn in zijn hart, gaf hij aan dat hij het feest vanwege gezondheidsredenen aan zich voorbij moest laten gaan. Later zou blijken dat hij vanaf de zijlijn onze grootste supporter was en meeleefde

via de telefoon. (Nogmaals dank Leobard, we hopen dat je weer helemaal opgeknapt bent!). Uiteindelijk sloten Frank van Groen en Symona zich aan bij Adrie Streefland, vormden Sander en Lodewijk IJlst 'Team Altijd Tweede' (ik heb maar niet gevraagd waarom) en sloten wij de rij met 'Team Uilskuiken', bestaande uit Hester, baby Doris en ik.

In de dagen voor de start maakten wij ons plan concreet. We zouden eerst een kijkje gaan nemen in de Lange Bretten, bij ons om de hoek. Dan naar Noord, Waterland, met als uiterste punt Polder IJdoorn en tussendoor op de fiets langs een paar bijzondere vogels. Best een tocht met een baby in een draagzak, maar die viel in het niet bij wat onze tegenstanders van plan waren. Zij planden om half vier al lang op pad te zijn om uilen te spotten en zetten een route (met de fiets!) uit van 170 km, kriskras door Amsterdam.

En toen brak de dag eindelijk aan! We gingen op pad met onze verrekijker en camera, met ons lijstje en waarneming.nl bij de hand. In de Bretten was het hartstikke druk. We zagen veel andere vogelaars, fietsers en wandelaars. En heel wat bijzondere vogels. Een Koekoek (nummer 27) had ik wel eens gehoord, maar niet sinds we waarnemingen registreren. Een 'lifer' dus! Hij liet zich even zien, hoog in een boom, met zijn prachtige gestippelde buik en grote gele ogen. Ook zat er een Snor (nummer 36) wel een kwartier lang te snorren in een oude boom, middenin het rietland. Natuurlijk hoorden we ook een Cetti's Zanger - de Bretten zit er vol mee - verschillende Rietzangers en zelfs een Nachtegaal. Het Paapje was helaas nergens te bekennen. Ik had een paar dagen eerder een prachtige foto kunnen maken van een perfect poserend exemplaar, maar vandaag was hij 'niet thuis'. Dochterlief begon

NR 37

Koekoek 'hoog in een boom, met zijn prachtige gestippelde buik en grote gele ogen'.

MAXIMAAL AANTAL	SOORTEN Big Day
2023	109
2022	112
2021	116
2019	118
2018	114
2017	120
2015	119
2013	117
1012	104
2009	126
2008	121
2007	128
2006	126
2005	118
1998	103

NR **36**

Snor zat wel een kwartier lang te snorren in de top van een oude boom.

in haar oogjes te wrijven, tijd voor haar dutje en onze boterham. IJdoorn vinden we altijd een fijne en bijzondere plek. Het is er rustig, maar soms hoor je nog net het geroezemoes van de stad. De wind waait er iets harder en je hoort er Grutto's en Tureluurs. Wij wanen ons er altijd op vakantie. Ook vandaag zagen we veel van de verwachte steltlopers. Twee weken ervoor zag ik er een Zeearend, vandaag zijn 'achterneefje', de Bruine Kiekendief (nummer 60). Toen we terugliepen naar de dijk, werden we gespot door Sander en Adrie. Ze waren zo vriendelijk om ons een Bosruiter en Groenpootruiter aan te wijzen, die we weer aan ons lijstje konden toevoegen. Voor Doris zat de dag er bijna op. Snel nog even naar de broedwandjes van de Oeverzwaluwen op IJburg, en naar huis via het Piet Wiedijkpark, waar een IJsvogel broedt (nummer 69). Ik zit

hier graag op een stoeltje te wachten in een verloren uurtje. Dan komt ze altijd even langsvliegen om zich op een goed geplaatste tak voor haar nestholte te gaan zitten poseren.

Ondertussen waren de andere teams de 100 soorten al lang gepasseerd. Ongelooflijk dat de teams zo veel waargenomen hebben: Team Atijd Tweede en Team Adrie&co spotten respectievelijk 109 en 105 soorten, waarmee Altijd Tweede eindelijk eens eerste is geworden. Proficiat! Zelfs hun 'usual suspects' hebben wij nog nooit op ons lijstje kunnen zetten. Hopelijk komt daar volgend jaar verandering in, want als onze baby het toelaat, doen we dan zeker weer mee! Misschien mogen we dan ook andere nieuwe teams verwelkomen, want de Big Day is echt voor iedereen. ♀

Big Day 2023

109 ALTJD TWEEDE Lodewijk IJlst, Sander Hietkamp

105 ADRIE&CO Adrie Streefland, Frank van Groen, Symona Beyer

69 UILSKUIKEN Francesco Grassotti, Hester Wolrich, Doris Toni Wolrich

Vogelen in bedreigd gebied

TYCHO FOKKEMA - MET DANK AAN LUELLA VAN TURNHOUT

FOTO'S: TYCHO FOKKEMA

De rietkragen herbergen veel vogels

Over de Lutkemeerpolder is nogal wat te doen, je zou bijna vergeten dat er ook nog vogels leven. Hoewel de A5 dichtbij is, valt er in de meest zuidelijke van de Osdorperpolders elk seizoen wel wat bijzonders te zien. In de speciaal ontwikkelde en onbedreigde natuurzone, maar ook op de plek waar straks grote grijze dozen verrijzen.

Dit veelbesproken stukje Amsterdam, ingeklemd tussen de ringvaart van de Haarlemmermeer en Westgaarde, mag volgens het bestemmingsplan groten-deels met distributiecentra bebouwd worden. Een actieve belangengroep verzet zich hiertegen en heeft Albert Heijn al weten te verjagen. De inzet nu is er een voedselbos van te maken. Het stadsbestuur verschuilt zich achter een deal uit het verleden en langzaam wordt het gebied verder ontwikkeld. Doodzonde!

Het is een warme zomerdag als ik samen met Luella van Turnhout door

het Lutkemeerpark loop. Onze fietsen hebben we aan de zuidkant van het park langs de Lutkemeerweg tegen een lantarenpaal gestald. Aan de overkant van de ringvaart ligt Lijnden. Tussen de hoge struiken horen we Zwartkop, Roodborst en allerlei mezen, waaronder een groepje Staartmezen. Soms is het ineens doodstil, Havik en Sperwer broeden hier ook. Hoog boven ons hoofd miauwt een Buizerd.

Riet- en Moerasvogels

We verlaten de bosschages en een bruggetje voert ons over een waterpartij met flinke rietkragen. Zelfs de

Het land links van de sloot mag worden ontwikkeld

Roerdomp voelt zich hier thuis. Dit voorjaar zat er ook nog even een Grote Karekiet. Verder kom je hier dan usual suspects als Rietzanger, Kleine Karekiet en Blauwborst tegen. Ook Sprinkhaanzanger, Spotvogel, Bosrietzanger en Snor laten dan van zich horen. Maar vandaag even niet. Waarschijnlijk druk in de weer met het verzamelen van voedsel voor het nageslacht. Verderop

Tafeleenden broeden hier elk jaar

in het riet klinkt wel een ‘squeek!’ van de Waterral.

We lopen verder, het is toch wel een stille dag. We worden al vrolijk van een groepje Puttertjes dat sputterend overvliegt. Ook Kneu, Vink en Groenling komen voorbij, de Appelvink laat zich vandaag niet zien. Is ook een lastige soort, weinig vocaal en vaak helemaal bovenin de boomkroon te vinden. Gelukkig ontwaren we een Oeverloper langs het water rond het te ontwikkelen gebied. Wippend met z'n staart foe-rageert de vogel rustig langs de kant. Een pomp draait op volle toeren, het land wordt bouwrijp gemaakt. Zonde, vorig voorjaar zaten hier in de natte weilanden nog Watersnippen. Kleine kans dat we die hier nog terugzien.

Kleine Plevier en Tafeleend

Inmiddels speurt Luella's oog langs het water aan de andere kant van het pad. 'Ja daar!' roept ze verrukt. Op de vlakke zanderige oever huppelt een Kleine

Plevier, ook op afstand herkenbaar aan de gele oogring. Wat gaaf, die heb ik nog niet eerder in ons werkgebied gezien. Thuis sla ik de Vogelatlas erop na. Die pioniervogel broedt hier gewoon. Misschien juist wel omdat de grond bouwrijp wordt gemaakt. Verderop in het water drijven wat Krakeenden en een paar Tafeleenden die hier jaarrond vertoeven. Die laatste soort gedijt alleen op wateren met natuurlijke oevers en voldoende rust, lees ik in de atlas.

Ga er eens kijken!

De Lutkemeerpolder is elk seizoen wel een rondje waard. Tegen de herfst zien we er verschillende doortrekkers aansterken. Groenpootruiter en Paapje komen in voor- en najaar regelmatig even langs. In de wintermaanden zitten hier eenden zoals Slobeend, Smient en Wintertaling, in het gras rommelen de Koperwieken. Die zullen er de komende winters nog wel even zitten. ♀

De **Kleine Plevier** is een pioniersoort

80° Noorderbreedte

TEKST: ELIAN HIJNE FOTO'S: MAURICE PRINS

Het Hoge Noorden biedt veel moois. Elian Hijne en Maurice Prins voeren in juni 2023 mee met een expeditie-schip naar Spitsbergen. Omdat niet iedereen 1-2-3 in dit fantastische gebied komt, delen ze hier hun ervaringen.

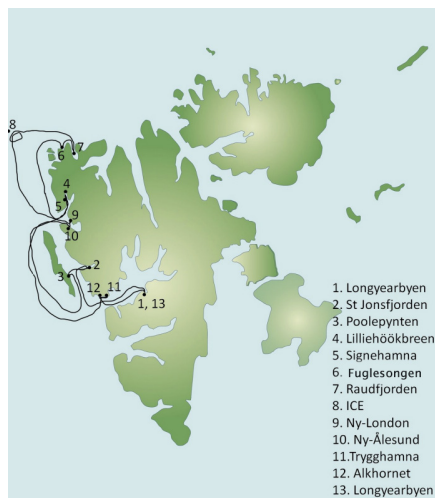
Lilliehöökbreen

De beste manier om Spitsbergen te verkennen is per boot. Wij verbleven een week aan boord van de Plancius, een voormalig oceanografisch onderzoeksschip van de marine dat is omgebouwd tot expeditie-passagiersschip. Dankzij de Golfstroom wordt het niet extreem koud op Spitsbergen en doordat diezelfde Golfstroom zich splitst, is het aan de westkant minder koud dan aan de oostkant. Vanaf de hoofdstad Longyearbyen zijn we langs de westkant van Spitsbergen naar het noorden gevaren, zo ver als het pakij's toeliet (in dit geval tot nét voorbij 80° NB). Bijna elke dag gingen we één of twee keer met een Zodiac aan land. En overall was het onvoorstelbaar mooi.

Aan boord

We hadden bijna de hele week zonnig en windstil weer, zodat we steeds weer op een spiegelgladde zee en adembenemende vergezichten werden getraakteerd. Tijdens de trip werden we constant vergezeld door Noordse Stormvogels en Drieteenmeeuwen, die blijkbaar graag schepen volgen. De laatsten hebben in het Engels (de voertaal aan boord) een veel leukere naam: Kittiwake, een erg accuraat onomatopée. Het zijn nogal vocale meeuwtjes, dus we spreken inmiddels vloeiend Kittiwake. Wat betreft de meer zwijgzame Noordse Stormvogels moesten we het vooral hebben van hun fantastische glijvluchten en diversiteit aan kleden: hoe noordelijker, hoe donkerder. Al hebben we ze ook in groepjes verhitte discussies zien voeren op een ijsschots (of waren het gezellige thee-kransjes?).

In de zee rond het schip hoefde je nooit lang te zoeken naar Alk-achtigen: Kortbek-zeekoet was het meest algemeen, maar we zagen ook elke dag Zwarte Zeekoet, Kleine Alk en Papegaaiduiker. Grote Burgemeester en Kleine Jager meldden zich regelmatig. In tegenstelling tot de Kleine Jagers die je in de winter langs de Nederlandse kust kunt waarnemen, waarbij de verdeling donkere/ lichte exemplaren ongeveer 50/50 is, is de donkere vorm rond Spitsbergen zeldzamer. Behalve vogels zagen we verschillende soorten zeehonden, foeragerende beloega's langs de pakijstrand, groepjes dwergvinvissen (minke whales, of liefkozend minkies) en het grootste dier op aarde: de blauwe vinvis.

De afgelegde route

Aan land

Spitsbergen kent geen oorspronkelijke menselijke bevolking. Ondanks het feit dat onze diersoort er nog niet zo lang geleden flink heeft huisgehouden (mijnbouw en walvisvaart), heb je overal waar je aan land gaat het gevoel dat je als mens te gast bent. Dat geldt zelfs voor de hoofdstad Longyearbyen, met 2000 inwoners eigenlijk een dorpje. Sneeuwgorzen zitten te zingen op de daken, Kleine Jagers en Brandganzen broeden op de grond tussen de houten huizen en groepen Eiders

Drieteenmeeuwen (Kittiwakes) voor de gletser

VOGELEN ROND SPITSBERGEN

maken hun nesten naast de hondenkennel, daar zijn ze veilig voor poolvossen. Eierrovende Grote Burgemeesters weten hier echter wél hun slag te slaan. De Sneeuwgorz is de enige zangvogel die zo noordelijk broedt en dat doet ie met verve. Overal waar we aan land kwamen werden we verwelkomd door zijn vrolijke zang en waren we getuige van felle territoriumgevechten tussen mannetjes.

Op de archipel leeft een endemische ondersoort van het Alpensneeuwhoen, het Spitsbergensneeuwhoen. Deze is iets groter uitgevallen dan het origineel en heeft een andere ruistrategie. Het vrouwtje verruult al vroeg in het voorjaar haar sneeuw witte winterkleed voor een minder opvallend bruin broedkleed, terwijl het mannetje pas in juli begint met de rui. Handig voor ons, zo konden we ze tenminste uit elkaar houden.

In Ny-Ålesund, een voormalig mijnbouwdorp maar nu een internationaal onderzoekscentrum (en naar eigen zeggen de meest noordelijke nederzetting ter wereld), is de mens-dier verhouding nog meer dan in Longyearbyen zoals wij vogelaars 'm graag zien. Er woont een handjevol mensen, voornamelijk wetenschappers die er tijdelijk verblijven. Verder is het hele gebied, op de spaarzame wegen na, vogelreservaat. Noordse Sterns broeden zo ongeveer overal en zitten te rusten op daken of midden op de weg. En wee je gebeente als je onbedoeld te dicht bij een nest komt, want dat wordt fel verdedigd!

Als je vissende Noordse Sterns in de haven tegenkomt, gedragen ze zich juist alsof je niet bestaat, wat de fotografen onder ons prachtige plaatjes opleverde. Op een rots in zee zit een Grote Burgemeester te broeden, de partner slaat ons nieuwsgierig gade. Bij de sledehondenkennel troffen we een Ivormeeuw die voor onze neus ging zitten badderen in een plasje smeltwater en daar uitgebreid de tijd voor nam. Zelfs door aanvallen van territoriale Noordse Sterns liet hij zich nauwelijks van de wijs brengen. Ivormeeuwen zijn aaseters die normaal gesproken Ijsberen volgen op het pakij. Ze profiteren van de prooiresten die deze achterlaten en meestal zijn dat zeehonden. Een deel van het dieet van de sledehonden bestaat uit zeehonden-vlees, dus dat maakt zo'n kennel een aantrekkelijke plek om rond te hangen.

Spitsbergensneeuwhoen, een endemische ondersoort van het Alpensneeuwhoen

De volwassen **Ivormeeuw** heeft als enige meeuwensoort een compleet wit verenkleed

In het verlaten Ny-London getuigen twee oude hutten en nog wat andere antieke spullen van de weinig succesvolle marmerwinning die men hier begin 1900 probeerde op te starten. Omdat we dankzij de Vogelspotcast met zo'n grote groep vogelaars waren, maakten we hier een extra Zodiac-landing. Al snel werd duidelijk waarom.

Op de toendra zagen we baltsende Paarse Strandloper, Bontbekplevier en Steenloper in oogverblindend broedkleed. Dat is toch een ander beeld dan op de Zuidpier. In een meertje troffen we een paartje Rosse Franjepoten, enkele IJsenden en een broedend paartje Roodkeelduikers.

Het bijzondere baltsgedrag van de laatste, dat bestaat uit bodysurfing begeleid door buitenaards klinkend gehuil, hadden we eerder die week al kunnen bewonderen (bij

Poolepynten, met een groep walrussen chillend naast ons op het strand).

Maar het meest bijzonder was een paartje Kleinste Jager. Deze zijn schaars op Spitsbergen, omdat hun favoriete prooi, de lemming, hier niet voorkomt. Daarom zien ze zich genoodzaakt hun voedsel uitsluitend te verkrijgen door middel van kleptoparasitisme. Dat wilde het koppel wel even demonstreren door een Noordse Stern van zijn vis te beroven.

Weinig soorten, grote aantallen

Rond de onherbergzame Noordpool is de verscheidenheid aan vogelsoorten niet groot, maar de aantallen zijn dat wel. Wat dat betreft was de meest indrukwekkende plek die we hebben bezocht de Alkhornet, een vrij hoge, min of meer kegelvormige berg met afgeplatte wanden. En op werkelijk elk richeltje, hoe smal ook, nestelt een vogel. Tienduizenden broedende Drieteenmeeuwen en Kortbek-

Kleine Jager

Kleine Alken

Papagaaiduiker

Boven: Signehamna
Beneden: **Roodkeelduiker**

zeekoeten vliegen af en aan en met voedsel (en in het geval de Drieteenmeeuwen ook nestmateriaal) en produceren een kakofonie van geluid.

De minder steile hellingen aan de voet van de berg zijn de groenste van heel Spitsbergen, door de constante bemesting door al die poepende vogels. Brandganzen, Kleine Rietganzen en groepjes rendieren maken dankbaar gebruik van deze grazige weiden. Zo'n massa broedende vogels trekt natuurlijk ook predatoren aan. Er leven geen roofvogels op Spitsbergen, maar Grote Burgemeesters cirkelen als arenden rond de bergtop en een Grote of Kleine Jager zorgt regelmatig voor paniek onder de vogelouders. Vader poolvos patrouilleert langs de onderkant van de klif en weet een onoplettende Drieteenmeeuw te grazen te nemen. Een drama voor de familie Kittiwake, maar noodzakelijk voor de familie poolvos. Vader brengt de prooi rechtstreeks naar zijn gezin, dat bestaat uit maar liefst 11 welpjes en een geduldige moeder poolvos die het ravotende kroost scherp in de gaten houdt.

De talrijkste zeevogel van het Hoge Noorden is de Kleine Alk. Dit piepkleine Alkje (formaat Spreeuw) nestelt in enorme aantallen op (voor mensen) vaak onbereikbare puinhellingen. Daardoor weet niemand hoeveel er precies zijn. De kolonie die wij mochten bezoeken, met de toepasselijke naam Fuglesongen, is relatief toegankelijk. De helling is bezaaid met grote keien waartussen holletjes zijn ontstaan, waar de Kleine Alken veilig kunnen broeden. We zagen ze in de weer met steentjes en schelpjes, die in de holte worden gelegd om hun ei te stutten.

In een reisgids had ik al gelezen dat een bezoek aan een kolonie Kleine Alken een onvergetelijke ervaring is en dat is het inderdaad. We hebben een paar uur mogen doorbrengen op deze prachtige plek, de keienhelling met Kleine Alkjes aan de ene kant en de fjord omringd door besneeuwde bergen en gletsjers aan de andere. De Alkjes zijn niet schuw en komen nieuwsgierig naast je zitten, soms moet je bukken als er eentje het luchtruim kiest. Maar het allermooiste is hun roep, ik krijg er nog kippenvel van als ik het terugluister.

Ijs

Ondanks het feit dat de opwarming van de aarde nergens zo hard gaat als in het Noordpoolgebied, is Spitsbergen (nog) voor 60% bedekt met gletsjers. Om het

Vrouwkje **Rosse Franjepoot**

gletsjergeweld van dichtbij te kunnen ervaren, stond er een Zodiac Cruise op het programma langs Lilliehöökbreen, een gletsjercomplex dat uitmondt in een gelijknamig fjord. Op een zee zo glad als een spiegel en onder een uitbundig schijnende zon dreven we urenlang tussen de ijsbergen, de één nog blauwer en vreemdvormiger dan de ander. Op de schotsen zaten rustende Zwarte Zeekoeten en groepjes Drieteenmeeuwen. Een paartje Koningseiders vloog over ons hoofd en ringelrobben staken nieuwsgierig hun kopjes boven water. Tijdens ‘two minutes of Arctic silence’ hield iedereen zich muisstil en luisterden we naar het oorverdovende gedonder van de gletsjer en het geknetter van smeltende ijsschotsen.

De Plancius is geen ijsbreker, maar wel ijsversterkt. Dit betekent dat ze door pakijss kan varen en dat is een indrukwekkende ervaring: ijsschotsen op zee zo ver het oog reikt, vergezeld door het onheilspellende gerommel van brekend ijs onder het schip. Het pakijss is het biotoop bij uitstek voor ijsberen, maar helaas kwam het hier niet tot een ontmoeting. De teleurstelling was niet al te groot: de dag ervoor zagen we in het deels bevroren Raudfjorden hoe een moeder Ijsbeer met haar twee jongen over het ijs trok op zoek naar voedsel. BBC Earth was er niks bij.

The Arctic Bug

We waren slechts een week in de Arctis, maar de cultuurschok bij terugkeer was groot. Eigenlijk wilde je niet meer terug naar de bewoonde wereld. ‘Bitten by the Arctic Bug’ heet deze aandoening in de volksmond. Laten we er alles aan doen om dit fantastische gebied te behouden, zodat we ooit nog eens kunnen terugkeren naar deze wonderlijke wereld van sneeuw en ijs. €_k

De eerste Amsterdamse Zeearend

ADRIE STREEFLAND, ROELY BOS EN REDACTIE,
MET DANK AAN WERKGROEP ZEEAREND NEDERLAND

In de zomer van 2022 ontdekte een jong paartje Zeearenden de beboste landtong aan de oostkant van de Baai van Ballast, vlakbij de Diemer Vijfhoek en de Vattenfall-centrale. De landtong was enkele jaren daarvoor een eiland geworden na het graven van een kreek, bedoeld als natuurcompensatie voor de bouw van IJburg. Ze bouwden een nest dat in de winter al goed zichtbaar was. Voor het eerst in de recente geschiedenis broedde de Zeearend in ons werkgebied.

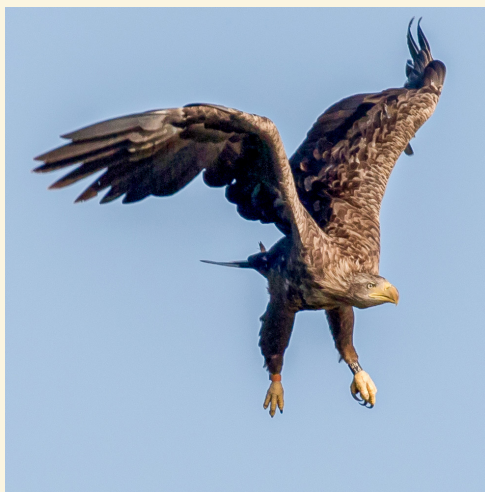
De eerste succesvol uitgevlogen Amsterdamse **Zeearend**

Zwart AY46 en zwart WN16

Wie waren deze Zeearenden? Dankzij de ringgegevens van de Werkgroep Zeearend Nederland, die alle data omtrent Zeearenden verzamelt en beheert, kennen we de individuele vogels. Het mannetje met ringnummer zwart AY46 werd in 2019 geboren op het Vogeleiland in het Zwarte Meer, tussen de Noordoostpolder en de kop van Overijssel. Het betrof een nazaat van man AY40 uit 2011, geboren in de Oostvaardersplassen, en de Noord-Duitse vrouw v664 uit 2007. Het wijfje zwart WN16 werd eveneens geboren in 2019, op de Hellegatsplaten in het Krammer-Volkerak. Haar vader was ongeringd en haar moeder AY42 werd in 2012 geboren in de Oostvaardersplassen.

Een eerste broedsucces

Het jonge stel maakte regelmatig baltsvluchten en vloog af en aan met takken voor het nest. Dit was in januari 2023, en hoewel er wel gebaltst en gepaard werd, duurde het toch nog tot eind maart voordat een der adulten zichtbaar de eieren draaide in het nest en er waggelend op plaatsnam. Begin mei braken de eierschalen en kwamen er twee jongen ter wereld die zich goed ontwikkelden. Het nest lag inmiddels diep verstopt tussen het gebladerte en liet zich lastig observeren. In juni waren er twee kleine grijze plujsjes zichtbaar. De grijze pluizen werden in de loop der weken steeds donkerder van kleed, om in de eerste weken van juli als krachtige juvenielen op de rand van het nest vleugeloefeningen te

Het vrouwtje **zwart WN16** uit 'De Hellegatsplaten'

doen, daarbij steeds zo'n anderhalve meter opspringend.

Een sprong in het diepe

18 juli verliet een juveniel het nest, en vloog naar een tak op zo'n vijf meter afstand. Daarna daalde de jonge arend steeds korte stukken vliegend verder. Zo zigzaggend van tak tot tak verdween de vogel naar beneden. Twee dagen na dit incident is er met een kano een inspectie vanaf het water uitgevoerd, dichtbij het eiland en de omgeving van het nest. Hierbij werden geen stress-calls van gealarmeerde arenden gehoord. Deze juveniel is helaas nooit meer waargenomen.

Een rondje boven het nest

De overgebleven juveniel verliet op 1 augustus 2023 het nest. Daar konden opnames van worden gemaakt. Tijdens deze eerste vlucht maakte het jong een rondje om het nest, om er dan weer op te landen. Als beloning was er een verse vis. De eerste succesvol uitgevlogen Amsterdamse Zeearend sinds

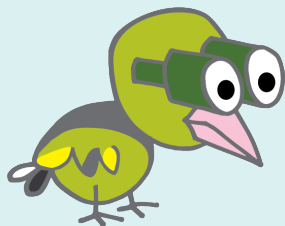
mensenheugenis was een feit. Het Amsterdamse jong is niet geringd.

Trouw aan het nest

Zeearenden blijven na het uitvliegen van de jongen meestal nog een tijd rond het nest hangen. Vaak in gezelschap van hun nageslacht. Ook nu, eind september, zit het jong er nog regelmatig. Zeearenden blijven bouwen aan hun nest. Dit kan tot twee meter groot worden en tot 900 kilo wegen. Het Amsterdamse nest heeft al een redelijk formaat, al zal het wel nog wat inklinken. Omdat het nest vrij hoog in de boom zit, is er ook nog een kans dat het bij een storm beschadigd raakt. Afwachten dus! En op afstand genieten van de nieuwe broedvogel in ons luchtruim. ♀

Het mannetje **zwart AY46** uit het Zwarte Meer

Vogelfestival

*Belevissen van een
beginnende vogelaar*

Begin september toog ik naar Vlieland. Niet voor vogels, dacht ik, maar voor het nazomerfestival Into the Great Wide Open. Bandjes kijken, die andere hobby. Wel m'n kijker mee natuurlijk. En de uitstekende Waddengids van Crossbill Guides/ KNNV die ik iedere natuurliefhebber kan aanraden. Met uitgebreide achtergrondinfo over het landschap, de vegetatie, het dierenleven en fiets- en wandelroutes over alle Nederlandse waddeneilanden is het een prachtgids. De twee andere delen over de Veluwe en de Achterhoek zijn van eenzelfde hoge kwaliteit.

Terug naar Vlie. Wat bleek? Groene camping de Lange Paal was al een flink eind in de richting van lokaal vogelparadijs Kroon's polder, zo wist mijn gids. Met opkomend tij verlaten alle steltlopers het wad om daar verder te fourageren in een van de brakwaterbasins. En omdat het eerste bandje pas bij hoog water de gitaren inplugde, begon mijn dag met een waar vogelfestival. Ik liet mijn huurfiets achter bij het Posthuis en trok eropuit.

Ik vond Vlieland al stil, maar in deze hoek van het eiland hoorde je echt helemaal niets. Andere mensen waren er ook niet echt. Zittend op een strategisch geplaatste picknicktafel liet ik de rust op me neerdalen. In een waterig zonnetje dreven er wat Kokmeeuwen in de Waddenzee, voor de steltlopers hoefde ik alleen mijn hoofd landinwaarts te draaien.

Ik heb ze geprobeerd te tellen, en ik denk dat ik 600 Tureluurs zag. Bijna 120 Kluten, 100 Goudplevieren, 60 Bergeenden, een kolonie van zo'n 100 Lepelaars en een groepje van 20 Pijlstaarten.

Wel lastig determineren, die eenden in eclipskleed. Dat is straks in de winter weer makkelijker. Een eenzame Bont-

bekplevier vloog luidruchtig over. Het mooiste vond ik de Groenpootruiters. Met gezwinde spoed verplaatsten ze zich door het water, twee, drie keer zo snel als de Tureluurs. In totaal zag ik zo'n 20 van deze doortrekkers voor mijn neus door het water waden.

De Kroon's polder zelf kom je niet in, je mag al het moois van een afstandje bewonderen. Een telescoop is niet onmisbaar, maar mét zie je wel veel meer. Dat is eigenlijk altijd zo met waad- en watervogels. Toch kom je hier op Vlieland in de kijkhut best dichtbij. Het lange, grote bouwwerk met afsluitbare kijkgaten kan een flink aantal vogelaars hebben, maar ik was er alleen. Misschien hield het muziekfestival natuurliefhebbers dit weekend op afstand?

De toegift kwam later die dag. In het naaldbos, onderweg van een Vlaams jazzduo naar een militante Britse rapdame, klonk een luide roep boven alles uit. Ik had ze eerder in de zomer in Wales nog gezien en herkende het geluid direct. Kruisbekken! Ik ging vijf meter van het pad op het mos zitten, de kijker in de aanslag. Dat bandje kon wel even wachten.

Groenling

Op hoge poten

TEKST: ADRIE STREEFLAND
FOTO'S: JOEP HELDOORN

Na drie jaar was het eindelijk weer eens raak: broedende Steltkluten in het VWG-Werkgebied; nu aan de Broekergouw, in de Burkmeer. Daar is men bezig een Lisdodde-kwekerij op te zetten. En lisdodden of riet-sigaren hebben ondiep water nodig, dus was het een prima terrein voor de Steltkluut.

De sierlijke **Steltkluut** trekt steeds verder naar het noorden

Een terugblik

In 2015 streken er plots 3 paartjes Steltkluten neer op het Landje van Geijssel. Die begonnen daar hun nesten te bouwen om vervolgens te gaan broeden. En dat pal voor de Kijkschuur, van waaruit een en ander prima te volgen was. Uiteindelijk brachten 2 paar elk één vliegvlug jong voort. Dit herhaalde

zich in 2017. Nu waren er 2 paartjes aanwezig. Het nest van 1 paartje spoelde weg tijdens een noordwesterstorm. Uiteindelijk slaagde het resterende paar erin om 3 vliegvlugge jongen af te leveren. Ook in 2019 kwam een paartje Steltkluut tot broeden op Het Landje, met 2 vliegvlugge jongen als resultaat. Tot slot begon een paartje Steltkluten in 2020 te broeden. Helaas na weer een noordwesterstorm, bij koud weer, was het nest verlaten. Nabij het nest lag een aangevreten ei, dat nu in museum Naturalis tussen een miljoen andere artefacten ligt.

Verandering in beheer

Na 2020 is de regelgeving op 't Landje aangescherpt. De (IJslandse) Grutto's moesten weer voorrang hebben, niet de bijvangst zoals Steltkluten, Porseleinhoentjes en Kleinst Waterhoen-

BROEDENDE STELTKLUTEN IN DE BURKMEER

ders. Het water gaat er sindsdien exact op 15 april af, en dat is funest voor Steltkluutbroedpogingen. Inmiddels waren er buiten de Amsterdamse regio meerdere plasdrasgebieden aangelegd, en daar zette de Steltkluten hun broedpogingen voort. Zoals bijvoorbeeld aan de Proosdijerdsweg bij Waverhoek.

Late aankomst

Door klimaatverandering trekken Steltkluten steeds verder naar het noorden. Dit gebeurt in grotere mate als er droogte heerst in Zuid-Europa en dat was dit jaar het geval. Daarbovenop kwamen ook nog eens overstromingen na die droogte. Dat verklaart waarom een paar Steltkluten dit jaar wat laat aankwamen in onze contreien. Het paar streek pas eind mei, begin juni neer aan de Broekergouw, in een lager gelegen poldertje dat de Burkmeer heet en waar een Lisdodde-kwekerij

opgezet wordt. Het stel liet er letterlijk geen gras over groeien, en het mannetje begon direct met sprietjes om zich heen te werpen, wat we bij deze soort als nestbouw verstaan. Niet veel later zakte het vrouwtje met de lange poten over de eieren.

Vier eieren

Eind juni kroop er 1 jong uit het ei en verliet het nest. Soms kroop het onder de vleugels van het gehurkte vrouwtje, vooral als de Kemphanen te dichtbij kwamen. Het mannetje kwam ook helpen de Kemphanen te verjagen, maar ging dan ijlings terug naar het nest om de overige eieren uit te broeden. Die dag bleek dat er nog 2 Steltkluten aanwezig waren. Zij hadden hun territorium in de Volgermeer, maar kwamen wel helpen de Kemphanen weg te jagen. Dat tweede stel kwam regelmatig buurten.

De jonge **Steltkluten** fourageren in het slik

FOTO: ADRIE STREEFLAND

Het koppatroon van de **Stelkluit** is variabel.
Vaak hebben vrouwtjes een wittere kop dan mannetjes

Gunstige waterstand

Op 28 juni zat het mannetje op zijn hurken, en zag je vele pootjes onder zijn vleugels uitkomen. Toen hij echter opstond om wat vogels te verjagen, plopten er 4 pullen vanonder zijn vleugels op de grond. Een vol legsel van 4 eieren was dus uit het ei gekropen. De week daarop, op 3 juli, werden er nog maar 3 pullen waargenomen. Waarschijnlijk had 1 jong het niet gehaald. Uit een gesprek met de Lisdoddekekker, die mij toestemming had gegeven om op het terrein onderzoek te doen, ving ik op dat het water iets zou zakken, zodat de Lisdodde-zaden in de modder konden ontkiemen. Daarna zou het water met de groei van de planten weer mee stijgen, zodat de waterstand de komende weken redelijk op peil zou blijven ten gunste van de Stelkluten.

Een geslaagd broedgeval

Rond 22 juli waren er van de 4 jonge Stelkluten nog maar 2 over. Daarbij viel op dat het jong dat het eerst uit het ei was gekropen duidelijk groter was. Deze wat grotere juveniel stond die dag al te klapwieken met zijn nog wat korte vleugels. Op 29 juli, stond die forsere, inmiddels vliegvlug geworden juveniel zich in alle openheid te poetsen. Gezien het formaat had deze vogel weinig meer te vrezen. Er was sprake van een geslaagd broedgeval. De tweede juveniel is die dag niet waargenomen.

Met de waarneming van een vliegvlugge juveniel was opnieuw sprake van een geslaagd broedgeval in de Amsterdamse regio. Het zevende broedgeval inmiddels in 5 van de 9 jaren uit de periode 2015-2023. Het betrof het achtste vliegvlug geworden juveniel in die periode. ↵

Gevleugelde geschiedenis van Nederland

AYLEEN SCHOLTE

Gevleugelde Geschiedenis van Nederland onder redactie van Jan Luiten van Zanden is uitgegeven door ambo|anthos en kost €45,-.

Boeken

In het boek **Gevleugelde geschiedenis van Nederland** (Nieuw Amsterdam, 2022) schrijven verschillende historici en onderzoekers over de vogels van Nederland. De wetenschappelijke bundel belicht de eeuwenoude band tussen vogel en mens in al haar facetten. Het boek bestaat uit dertig op zichzelf staande hoofdstukken, die duizenden jaren beslaan: van de oudheid ('De avifauna van Julius Civilis') tot zeer recente geschiedenis ('Vogelen als coronahobby'). Maar wat is die geveugelde geschiedenis? Tijdens het lezen kom je erachter dat het een historie is met curieuze verhalen, met soms wrede banden tussen mens en dier, maar bovenal dat onze passie voor vogels geen recente ontdekking is.

Vogels in de kunst

Een terugkerend thema in het boek is de kunst. Vanaf de zestiende eeuw werden vele inheemse vogelsoorten geschilderd door kunstenaars. Onder andere door Vincent van Gogh. Dat deed hij nadat hij geïntrigeerd was geraakt door een boek dat een vriend hem gaf. Van Gogh ging hierin zo ver dat hij anderen vroeg om een nest uit de bomen te snijden. Het liefst met eieren en vogel er nog in. Eén gulden betaalde hij voor een leeg nest, en zelfs twee als je iets meer je best deed.

Ook Jeroen Bosch blijft niet onbenoemd. Hij schilderde zowel fantasievogels als bestaande soorten. Hij deed dat echter niet omdat hij ze zo mooi of liefelijk vond. Thijs Caspers, de schrijver van

dit hoofdstuk, legt uit dat vogels in de middeleeuwen symbool stonden voor 'langsnavelige viezeriken, hoerenlopers, driftkikkers, zuipschuiten en onbetrouwbare sujetten (schoften)'. Bosch laat dat in zijn meesterwerk 'De tuin der lusten' duidelijk blijken. In het boek wordt dit leuk uitgelegd door Caspers.

Vogels in de keuken

Vogels werden ook graag gegeten. Uiteraard doen we dat nog steeds, maar de eeuwenlange traditie is fascinerend. Zo verhaalt Theo de Jong. De culinaire vogelliefhebberij stamt al uit de Romeinse tijd. In het verhaal van Roel Lauwerier is een afbeelding te zien van een urn met 28 zanglijsterborstjes. Voor de Romeinen waren lijsters een delicatessen. Deze zanglijsters

zijn hoogstwaarschijnlijk gevangen in de bossen van de Ardennen. De borstjes werden geconserveerd met zout of honing, in de urn gestopt en op transport gezet naar Nijmegen. Bij het openen van deze specifieke pot was het vlees echter waarschijnlijk bedorven waardoor het met pot en al is weggegooid. Vervelend voor de Romeinen destijds, interessant voor een historicus als Lauwerier.

Vogelonderzoek

Geveugelde Geschiedenis sluit wat vrolijker af. Want gelukkig worden vogels tegenwoordig in Nederland niet meer zo vervloekt als vroeger en staan er geen zanglijsters meer op het menu. Rond 1900 vond er een kentering plaats en wilden we graag weten hoe het met onze vogelpopulatie gesteld is. Jac. P. Thijsse was hier een koploper in en maakte zich bestuurlijk druk over de hoe het ervoor stond met onze vogels, met name de broedvogels. Samen met Eli Heimans schreef hij in 1901 een artikel over het aantal broedvogels in het Vondelpark. Als telmethode luisterde hij naar de zang, een methodiek die breed navolging zou krijgen.

Later, in 1973, kwam de Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland (SOVON) van de grond. Deze organisatie houdt zich nu nog steeds bezig met vogeltellingen. In Engeland werd tien jaar eerder al een organisatie opgericht die vogels monitorde. Ook waren de Engelsen al bezig met een broedvogelatlas-project. Na vijf jaar veldwerk, uitgevoerd door 2000 vrijwilligers, publiceerde SOVON in 1979 de eerste Nederlandse broedvogel-

De uit de kluiten gewassen **Reuzenalk** werd 75 cm lang en woog zo'n 5 kilo.

atlas. Dat we zoveel van vogels zouden gaan houden hadden ze in de oudheid vast nooit kunnen bedenken.

De bewondering spat er vanaf

In de inleiding van het boek schrijft Jan Luiten van Zanden dat de auteurs de opdracht hadden gekregen om met nieuwe ogen vol bewondering naar vogels en hun geschiedenis te kijken. Naar mijn mening is dit zeker geslaagd. Het begint al met de prachtige voorkant van het boek, daar spat de bewondering vanaf. Dat werkt aanstekelijk, je gaat zelfs de meeuwen op de Albert Cuypmarkt bewonderen. En hoewel het een wetenschappelijke bundel is, is het voor de leek goed te lezen. De kwaliteit van de bijdragen wisselt, maar omdat

het korte, op zichzelf staande verhalen zijn kan je met een gerust hart een hoofdstuk overslaan. Het boek behandelt een verscheidenheid aan onderwerpen en biedt zo voor ieder wat wils. Kortom, een aanrader! €

**WIL JE KANS
MAKEN OP HET
RECENSIE-EXEMPLAAR?**

Stuur dan voor
1 december een mailtje
naar [secretariaat@
vogelsamsterdam.nl](mailto:secretariaat@vogelsamsterdam.nl)

Waarnemingen april-juni 2023

ELLEN DE BRUIN

Er viel weer veel te zien in de Amsterdamse regio. Woudaap, Ralreiger, Poelruiter, Grauwe Franjepoot, Witwangstern, Hop en Europese Kanarie zijn dit kwartaal de lekkerste krenten in de pap.

Grauwe Franjepoot en Kluut op Marken

WATERVOGELS & REIGERS

De enige **Toendrarietgans** die deze periode gezien wordt, vliegt over de Ouderkkerplas op 2/4 (EdB, RvD), en het enige **Nonnetje** betreft een mannetje op de Gouwzee op 5/4 (Joost Bouwmeester). De laatste **Brilduiker** van dit kwartaal bevindt zich in het Barnegat op 16/4 (Jip Binsbergen). De laatste **Grote Zaagbekken** worden gezien op 8/4 3 op de Gouwzee (Marten Schmitz). De laatste **Middelste Zaagbek** betreft een mannetje bij Marken (FvG).

De sinds 29/3 op IJburg aanwezige **Kuifduiker** in zomerkleed zit er ook nog op 2 en 3/4 (1e wrn. EdB, RvD). Op dezelfde locatie zijn maximaal 5 **Geoorde Futen** te zien, ook in broedkleed; de laatste waarneming is op 26/4 (AB). Op 7 en 8/4 zit er een zomerkleed Geoorde Fuut op de Gaasperplas (Frank Derriks, WS) en in de periode 30/5-3/6 2 adulte vogels in zomerkleed in de Haven Ballast (1e wrn. Ellen Huisman).

Een **Zwarte Ooievaar** wordt gefotografeerd vliegend over het Amsterdamse Bos op 16/6 (Daniël de Looze). Bezette nesten van **Ooievaar** zijn er o.a. in het Amstelpark, Brettenzone, Plantage Muidergracht, Frankendael, Geuzenveld-Slotermeer, Het Nieuwe Bijenpark, Kadoelen, Lutkemeer, Nieuwe Ooster, Osdorper Bovenpolder, Park de Kuil, Vondelpark, Westerpark en Koenenbos. Broedende **Lepelaars** zijn te vinden op de Kinseldam, op het Natuureiland in het IJmeer en op de rotonde in Business Parc Lijnden. Voor het eerst is er een broedgeval in Recreatiegebied Houtrak; 1 nest (Torry Formici).

Voer jij ook waarnemingen in?

Zorg dat je je waarnemingen van het volgende kwartaal tijdig invoert op waarneming.nl. Dat kan via de website of de app iObs. Voeg bij interessante waarnemingen zoveel mogelijk informatie toe in de daarvoor bedoelde schermvelden, zoals aantal, geslacht, kleed, gedrag en telmethode; een kleine moeite maar een waardevolle aanvulling. Lever bij (regionale) zeldzaamheden een foto, film- of een geluidsfragment of een duidelijke beschrijving van de kenmerken.

Roepende cq. baltsende **Roerdompen** laten zich regelmatig horen in het Schinkelbos, de Brettenzone, Lutkemeerpolder, Vijfhoek & Haven Ballast, Ilperveld, Polder IJdoorn en de Volgermeerpolder. Op 19/6 wordt een roepende **Woudaap** gehoord in de Volgermeerpolder (DvdH). De vogel blijft dermate lang ter plekke dat besloten wordt het geval standaard onder embargo te zetten. Veel helpt dat niet, want inmiddels zijn er al vele fotografen aanwezig. Nu maar hopen dat een mogelijk broedgeval niet wordt verstoord. Waarnemingen van **Kwakken** buiten Artis om: 30/4-19/6 Flevopark, 1/4-7/5 Oosterpark, 6/4-22/6 in de Middelpolder/Kalfjeslaan; daarnaast enkele waarnemingen in het Westerpark. Een **Koereiger** in winterkleed vliegt over de Vijfhoek op 10/4; "samen met een Grote Zilverreiger" (EdB, GvD, RvD). In de Kinsel wordt 1 vogel waargenomen op 3/6; "kwam aanvliegen, duidelijk kleiner dan een zilverreiger.

Korte gele snavel en korte nek. Ging eventjes naast de Lepelaar zitten maar vloog al snel weer door" (Pat Scissors). **Kleine Zilverreigers** worden op meerdere plekken waargenomen; net als in het vorige kwartaal op IJburg, nu in de periode 4/4-10/5

Blijf kritisch bij Merlin en Obsidentify

Veel waarnemers gebruiken inmiddels automatische herkenningsoftware als Obsidentify (foto's) en Merlin (geluiden) om een soort op naam te brengen. Prima om een idee te krijgen, maar blijf kritisch. Baseer je op de waargenomen kenmerken; de software zit er wel eens naast. En zonder te belerend te willen zijn, het kan heel leerzaam zijn zelf iets uit te zoeken, in een boek, of op internet.

FOTO: HANS NIEKUS

Vanaf 19 juni worden er verschillende **Woudaapjes** waargenomen in de Volgermeerpolder

(1e wrn. EH) en in de omgeving van de Kinseldam in de periode 1/4-20/5 (1e wrn. FvG). Een niet bevestigde waarneming van een **Ralreiger** in het Flevopark; “oranje/perzikachtige vogel met gele poten en zwarte punt aan verder grijze snavel. Overwegend witte vleugels” (“Ernst”).

ROOFVOGELS & UILEN

De eerste **Visarend** van deze periode wordt gemeld op 2/4 boven Botshol (René Reekers); de laatste (zekere) waarneming is een jagende vogel op 2/6 in Polder IJdoorn (DR, NA). De eerste waarneming van **Wespendief** is op 12/5, vliegend in noordoostelijke richting over de Spaarndammerbuurt (Ton Denters). In het Amsterdamse Bos worden in juni max. 2 vogels gezien in de periode vanaf 14/5 (1e wrn. GK); op 30/6: “territoriale man had wespennest uitgegraven langs de Bosbaan, transporteerde om 14:23 van daar een raat naar het nest. Kwam meteen terug en transporteerde nog een raat in dezelfde richting. Later op de middag hetzelfde exemplaar elders met een kikker in de klauwen, wederom naar dezelfde plek vliegend. Dat ziet er dus allemaal weer gunstig uit” (ZH).

Van **Blauwe Kiekendief** zijn er 2 waarnemingen in mei; op 4/5 Aetsveldsche Polder 1 vrouw naar oost (EdB, RvD), op 6/5 Lutkemeer 1 overvliegende man (Jan Jongejans). **Rode Wouw** is met name gezien in de Aetsveldsche Polder: op 3/4 (NvdW) en op 30/4 (EdB, RvD). Een **Zwarte Wouw** vliegt in noordwestelijke richting over de Aetsveldsche Polder op 15/4 (EdB, RvD).

De **Zeearend** wordt de gehele periode waargenomen op allerlei plekken, maar vooral vaak in de omgeving van de Vijfhoek. Daar voltrekt zich het eerste broed-geval in ons werkgebied. Dat de Haven Ballast in gemeente Gooise Meren en dus ook in het werkgebied van VWG Het Gooi valt, mag de pret niet drukken. Op 8/4 “vrouw plat op het nest, man arriveerde om 15:12 vanuit zuidwest en nam plaats in de gebruikelijke kale boom. Daar om 16:11 plots verdwenen nadat ik mijn standplaats had verplaatst, dus wellicht aflossing” (ZH). 10/4 “Adult vast op het nest, naar alle waarschijnlijkheid broedend op eieren” (AS). 3/5 “Door 2 pestende Buizerds om 14:05 op naar nest; leek rechts een oranje ring te hebben maar lastig te zien op de gele poten” (EdB); navraag leert dat deze geringde vogel het mannetje betreft, geboren in 2019 op het Vogeleiland in het Zwarte Meer. 5/5 “Voederen waargenomen, jongen nog niet zichtbaar boven de nestrand” (AS).

Er zijn enkele waarnemingen van **Smelleken**; de laatste vliegt op 6/5 naar noord in de Aetsveldsche Polder (NvdW). Bezette nesten van **Slechtvalk**: Amerikahaven, Buitenveldert, ZuiderAmstel, Noord, Rijksmuseum, Sloterdijk en Westpoort.

Kerkuil wordt viermaal gemeld in de Middelpolder (AG) en tweemaal in de Blijk-meerpolder (PvdW). Jonge **Bosuilen** werden vorig jaar alleen gemeld vanuit het Amsterdamse Bos, dit jaar ook uit het Vondelpark en VTC Osdorp. Jonge **Ransui-len** worden waargenomen bij de Nesciobrug, Schellingwoude, A'dam-Zuidoost, Ouderkerk a/d Amstel, VTC Amstelglorie en een aantal plekken in Waterland. Geen (openbare) meldingen van **Steenuil** dit kwartaal. Op 14 en 16/4 wordt 1 jagende **Velduil** gezien in de Holendrecht- en Bullewijkerpolder (EV, Rudi Leenders). Op 22 en 25/4 een vogel bij De Munt in Waterland (Edwin Kapitein, Carly Freeman, Matthew Sprangers). De soort wordt verder eenmalig gezien in de Lutke-meerpolder, op Marken, en enkele plekken in Waterland.

FOTO: WEBCAM ABNAMRO

 Het nest van de **Slechtvalk** in Buitenveldert

STELTLOPERS

De hoogste aantallen van **Kluut** zijn te vinden in Polder IJdoorn, met een maximum van 73 op 4/4 (René Beekvelt). De eerste **Steltkluten** van deze periode worden gezien op 14/4: 3 vogels in de Kinsel (Jelle Abma); deze zijn op 15/4 ook nog aanwezig. Op 17/4 is er 1 vogel aanwezig in de Lutkemeer (JvB). Op het Landje van Geijssel zijn op 20 en 21/4 man en vrouw aanwezig (AS, SH, Zimbo Boudewijns, Rinus Nieuwstad). Op 2 en 3/6 man en vrouw in Polder IJdoorn. En vanaf 2/6 tot einde periode aan de Broekergouw (1e wrn. AS), max. 5 vogels op 13/6 (WvdS). Op 26/6 worden er voor het eerst jongen gemeld, op 28/6 4 pullen (AS). Fijn om weer een succesvol broedgeval te hebben in de regio!

Relatief veel waarnemingen van **Zilverplevier** deze periode: o.a. IJburg, Landje van Geijssel, Lutkemeer en diverse plekken in Waterland. Hoogste aantal is 3 over het Amsterdam-Rijnkanaal, waarvan 2 in zomerkleed, op 14/5 (EdB, RvD). Hoge aantallen **Bontbekplevier** op 5/5: 's ochtends 24 naar noord over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD), 's middags 25 t.p. op het Landje van Geijssel (Tom Visbeek). Op 15/4 vliegen 2 **Morinelplevieren** in zomerkleed in noordoostelijke richting over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD). Op 5/5 1 vogel naar noord over Schiphol; "Gehoord en gezien, eenling. In een wat zwenkende vlucht laag over, continu roepend. Een leuke afsluiter na een week vakantie!" (Willem Wind).

Een overvliegende **Houtsnip** wordt gezien op 4/4 in de Aetsveldsche Polder (NvdW) en op 5/4 in het Rembrandtpark (J. van Berckel). Op 14/4 1 vogel t.p. in de Lutkemeer (Wendela Tenner). Op 2/4 vliegt een **Bokje** op vanaf IJburg (Hans Niekus) en op 27/4 wordt een raamslachtoffer gevonden in de Venserpolder (Jente Kasprowski). Op het Landje van Geijssel rust 's avonds een **Rosse Grutto** op 23/4 (AG). Op 29/4 vliegen er 2 in noordoostelijke richting over de Vijfhoek (GvD, EdB, RvD). Op 26/6 1 foeragerende vogel in Polder IJdoorn (Jesse Anès). Hoogste aantal **Regenwulp** is 170 in Varkensland op 29/4 (Nico Dekker). Andere hoogste aantallen: **Zwarte Ruiter** 8

op 20/4 op het Landje van Geijssel (AG), **Groenpootruiter** 10 over de Vijfhoek op 5/5 (FV), **Bosruiter** 38 op 4/5 Landje van Geijssel (GvD). Een **Poelruiter** in zomerkleed foerageert op het Landje van Geijssel op 2/4 (1e wrn. Stan van der Laan & Gijs van der Voet). Op het Landje van Geijssel 8 **Witgat** op 9/4 (EdB, RvD), en op 19/4 in totaal 21 in noordoostelijke richting over de Vijfhoek (FV, GvD). Op 5/5 in totaal 7 **Oeverlopers** naar noordoost over de Aetsveldsche Polder (EdB).

Op 15/5 foerageert een **Steenloper** op de Kinseldam (AS). Een **Kanoet** zit op 11 en 12/4 op het Landje van Geijssel (GvD, EV, Leobard Hinfelaar). Zowel op 30/4 als op 5/5 vliegen er toevalligerwijs 9 over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD). Op 28 en 30/5 zijn er max. 4 **Krombekstrandlopers** aanwezig op Marken (Sjoerd Kijlstra, NA). Ook op Marken verschijnen 2 **Kleine Strandlopers** op 27/4 (AS, WS) en op 2/6 2 in Polder IJdoorn (NA, DR). Op 4/4 zit er een **Temmincks Strandloper** in de Lutke-meerpolder, waar er op 30/4 1 overvliegt (RR). Op 7, 8 en 9/4 zit er op het Landje van Geijssel 1 (1e wrn. GvD), op 28/4 2 vogels en op 4/5 maximaal 10 (AS, NvdW, DR). Hoogste aantal **Bonte Strandlopers** is zo'n 50 stuks op Marken 21/4 (AS). Hoogste aantal van **Kemphaan**: 136 op het Landje van Geijssel op 4/5 (GvD). Op 27/5 foerageert een **Grauwe Franjepoot** op Marken (FvG, AS).

MEEUWEN & STERNS

Het hoogste aantal **Dwergmeeuwen** is 17, vliegend over de Vijfhoek op 8/4 (SH, FV); het hoogste aantal **Zwartkopmeeuwen** is 45 in De Broekermeer op 14/4 (EdB).

Op 15 en 17/4 is er 1 **Reuzenster** bij de Kinseldam (1e wrn. Lodewijk IJlst). Op dezelfde datum vliegt er ook 1 in zuidwestelijke richting over het Diemerpark (Alfred de Weerd). Op 30/6 wordt er 1 gemeld in Polder IJdoorn (LS).

Bijzonder is de waarneming van een **Witwangstern** in het Keizer Karelpark in Amstelveen op 12/5 (Jos Verbeek). De eerste **Zwarte Sterns** worden gezien op 26/4 op IJburg (AB). Hoogste aantal is exact 30, vliegend naar zuid over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD).

HOENDERS, DUIVEN, SPECHTEN & VARIA

In de periode 2/4-2/6 worden max. 21 **Patrijzen** waargenomen op 29/4 bij Twee-duizend El (Gerard van Buuren). Buiten dit gebied zijn er vervaagde waarnemingen in Lijnden en Lutke-meerpolder. Een roepende **Kwartel** is langdurig aanwezig in de Aetsveldsche Polder; 1e wrn. 6/5 (NvdW), laatste wrn. 15/5 (GvD, Rob Baars). Volgens de Sovon richtlijnen is deze laatste datum net op het randje van de periode waarin het telt als broedgeval: 15-5 t/m 31-7. In de nacht van 13 op 14/6 wordt een over Weesp vliegende vogel gehoord (NvdW). Een andere vogel roept in de omgeving van Schiphol op 24/6 (Harm Jan Kiewiet).

Kleinst Waterhoen wordt mogelijk gehoord in de Kinsel op 26/5 (LS) en erna. Deze periode wordt echter geteisterd door harde wind, dat goed luisteren en geluidsoptnames maken bijzonder lastig maakt. Het geluid van deze soort lijkt veel op dat van Zomertaling én van Rugstreeppad. Dus gaat de waarneming helaas als onzeker in de boeken. Eén melding van **Porseleinhoen** op 28/6 in Polder Nellestein (Wim Langbroek).

WAARNEMINGEN APRIL -JUNI 2023

Maar liefst 3 meldingen van een **Zomertortel**: op 4/6 een zingende vogel aan de Koenenkade in het Amsterdamse Bos (Frank Verkaik), op 9/6 in het Flevopark; “3x bescheiden koerend” (WvdW) en op 15/6 wordt er 1 gefotografeerd in de Osdorper Bovenpolder (“Mariella”).

Op 22/4 wordt er een **Draaihals** gefotografeerd in het Koenenbos (“jetsets”) en op 26/4 op Zeeburgereiland (Hans Linssen). Op 1/5 zit er 1 in het Schinkelbos (“Zeearend2”, Kees Jonker). In de periode 5/4-5/5 wordt een mannetje **Kleine Bonte Specht** op en nabij de Vijfhoek waargenomen (1e wrn. WvdS). Op 7/4 wordt een vrouwtje gezien in Over Bijlmer (EV).

ZANGVOGELS

De op 31/3 in een plantenbak op het Hoofddorpplein gevonden en in vogelopvang De Toevlucht opgevangen **Alpengierzwaluw** overlijdt daar op 5/4; “hij ligt nu in de vriezer voor overdracht naar Naturalis” (med. RV).

Op 17/4 foerageert een heuse **Hop** op begraafplaats Westgaarde (1e wrn. JvB). Na ca. 16 uur wordt de vogel niet meer gezien.

Op 21/5 wordt een **Wielewaal** gehoord in het Gaasperpark (1e wrn. AS), gevolgd door een melding op 31/5 (Jeroen van Paridon). Op dezelfde dag en op 4/6 zingt er ook 1 in het Amsterdamse Bos (WvdS, GK). Andere zingende exemplaren zijn er op 22/5 in Rietland, A'dam-Noord (“Robin”), 3/6 Fort Botshol (Johan Barth) en 10/6

FOTO: HANS NIEKUS

Op 17 april bezoekt deze **Hop** begraafplaats Westgaarde. De vogel zat wel ver weg!

FOTO: HANS NIEKUS

In April worden veel doortrekkende **blijfsters** gezien

een 2kj vogel op de Vijfhoek (WvdS).

In de vorige rubriek vroeg ik mij af of er minder kolonies van **Roek** zijn of dat er niet meer geteld wordt. Die vraag was te vroeg gesteld; de soort begint met nestbouw in maart, maar dit kan ook later zijn. En gelukkig, er wordt nog steeds geteld: op 2/4 11 nesten het Buikslotermeerpark en 6 nesten in het Baanackerspark (RV). Op De Nieuwe Noorder zeker 8 nesten op 23/4 (RV). Geen melding van een broedgeval in Weesp. Een **Bonte Kraai** is kortstondig ter plekke bij de Vijfhoek op 5/4; "samen met groepje Kauwen en even rustend op PEN-centrale, daarna weer door naar noordoost" (FV, WvdS). In het Amsterdamse Bos broedt weer een **Raaf**. Op 25/4 wordt een bezet nest met jongen gemeld (GK). In Overdiemen wordt een paar in broedbiotoop gemeld, maar mij is niet bekend of er inderdaad is gebroed. In Oud-West wordt 1 **Zwarte Mees** gemeld op 16/4 (Leo van Stijn). Op 15/5 een melding in Buitenveldert; "geluid wat die maakte was zeker geen Koolmees, veel hoger in frequentie. Was veel valser van kleur en had geen zwart stropdasje op de buik" ("Misha"). **Matkop** blijft schaars en laat zich o.a. zien in het Diemerpark op 10/4 (WvdW) en in dit kwartaal achtmaal op de Vijfhoek (1e wrn. Martijn de Vries).

Op de Vijfhoek wordt een **Boomleeuwerik** gehoord op 2/4 (EV). Op 26/4 vliegt er 1 in noordwestelijke richting over de Aetsveldsche Polder (EdB, RvD). De 2 **Strandleeuweriken** die het vorige kwartaal reeds aanwezig waren op IJburg, worden voor het laatst gezien op 2/4 (EdB, RvD). Op 25 en 29/4 wordt er 1 gezien in de Lutkemeerpolder (1e wrn. RR).

Fluiter wordt zingend gehoord in het Amsterdamse Bos op 5/5 (Peter Huigen), op 10/5 in het Diemerpark (WvdS) en op 27/5 in het Flevopark (1e wrn. AS). Een **Grote Karekiet** is zingend aanwezig in de Lutkemeerpolder op 8/5 (1e wrn. JvB). Een zingende **Vuurgoudhaan** wordt gemeld op 4/4 in Oud-Zuid (Theo van Lent).

De eerste **Beflijster** wordt gezien op 1/4 in het Erasmuspark (Francesco Grassotti). Daarna volgen vele waarnemingen, de laatste op 5/5 in VTC Amstelglorie (Arjen de Boer). Hoog aantal op trek is 4 over het Diemerpark op 22/4 (EH). Dit voorjaar 1 zingende **Grote Lijster**, op 5/4 op de Vijfhoek (1e wrn. FV).

Een aantal meldingen van **Bonte Vliegenvanger**; eerste waarneming is op 10/5 in een tuin in Oost (Gijs Mulder). Een zingende vogel bevindt zich op Golfclub Olympus op 6/5 (1e wrn. ABu, WS); de vogel wordt het laatst gehoord op 21/5 (FvG, EdB, RvD, ABu). Zingende **Gekraagde Roodstaarten** worden op diverse plekken gemeld, maar vaak niet meer dan één maal. Weinig broedgevallen?

Paapjes worden o.a. gemeld in de Bovenkerkerpolder, Brettenzone, Lutkemeer, Gemeenschapspolder, Waterland en in de Holendrecht- en Bullewijkerpolder. Een enkele nog in juni; de laatste melding is op 4/6 in de Aetsveldsche Polder (EdB). Een melding van 2 juveniele **Roodborsttapuiten** op 3/6 in Botshol (Johan Barth). Territoria zijn er in Haven Ballast, Volgermeer, Gemeenschapspolder en Bloemendalerpolder.

Op 19/4 wordt een **Engelse Kwikstaart** gezien langs Tweeduizend El ("Michel"), de vaste jaarlijkse plek. De laatste waarneming is op 13/5. De soort wordt ook gezien aan de Broekergouw op 21/4 (AS) en de Bloemendalgouw op 27/4 (ZH). Een aantal meldingen van **Noordse Kwikstaart** in de periode 23/4-25/5 met een maximum van 3 vogels op 11/5 op Marken (DvdH).

In de periode 5/5-14/6 wordt een zingende **Boompieper** waargenomen Botshol (1e wrn 14/4 Tohar Tal). Op 17/6 zit er een zingende vogel in de Amstelveense Poel (EdB, RvD). Voor de rest wordt de soort overvliegend gemeld. De laatste **Waterpiepers** van het seizoen worden gezien op 19/4 in de Lutkemeerpolder; het zijn er 2 ("Stephan").

Een foeragerende **Grote Barmsijs** wordt gezien in Overdiemen op 5/4 (EV). Op 14/6 vliegen er 2 **Kruisbekken** over Nieuwe Levenskracht (PvdW), op 22/6 21 over Schiphol (Tom Zeegers) en op 24/6 20 over Halfweg (Carl Derks).

Op 3 en 4/6 is er een zingende **Europese Kanarie** aanwezig in de Noorder- of Rietpolder (EdB, RvD). Af en toe foerageert de vogel op het bouwterrein waardoor hij niet makkelijk te vinden is. ↵

Gebruikte afkortingen

AB	Alwin Borhem	FV	Frank Visbeen	RR	Rutger Rotscheid
ABu	Alex Buhr	FvG	Frank van Groen	RV	Ruud Vlek
AG	Axel Groenveld	GK	Guido Klerk	RvD	Ricardo van Dijk
AS	Adrie Streefland	GvD	Guus van Duin	SH	Sander Hietkamp
DR	Dorothee Rabe	JvB	Jan van Blanken	WS	Will Schep
DvdH	Daan van der Hoeven	LS	Laurens Steijn	WvdS	Wim van der Schot
EdB	Ellen de Bruin	NA	Niels Aagaard	WvdW	Willem van der Waal
EH	Ewout Huibers	NvdW	Nittert van de Water	ZH	Zainal Haberham
EV	Els Velzing	PvdW	Pierre van der Wielen		

Wat vinden de buren?

JOHN VAN DER WOUDE

VWG Zuid-Kennemerland - Fitis jg. 59, 2023 nr. 2 en 3

Winnaars en verliezers in zuidelijke Amsterdamse Waterleidingduinen

Het zuiden van de AW-duinen is veel minder gevarieerd dan het meer noordelijke gebied waar de waterwinningvalleien zorgen voor mooie overgangen tussen natte en drogere duingebieden. Evengoed wordt het zuidelijke deel van de AW-duinen al sinds 1986 jaarlijks geïnventariseerd op broedvogels, door de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk. Dat gebeurt in vijf kavels met een gezamenlijk oppervlak van 212 hectare. Diverse vogelsoorten doen het in dit gebied steeds slechter, ook in vergelijking met de landelijke trends. Dat zijn met name soorten van het struweel (struiken en lage boompjes): Fitis, Grasmus, Nachtegaal, Heggenmus. Dit hangt geheel samen met de almaar toegenomen graasdruk van de damherten, die er niet tegenop zien een duindoornstruik of vlier vrijwel kaal te vreten. Eindelijk wordt er dan nu echt wat gedaan aan deze graasdruk, door een afschotprogramma van enkele jaren. Uiteindelijk zal het dus hopelijk weer

De Boomleeuwerik doet het goed in de Waterleidingduinen

FOTO: LEO SCHAAP

goedkomen, mits die struiken zich inderdaad kunnen herstellen. Toch zijn er ook een paar vogelsoorten die geprofiteerd lijken te hebben van de sterke graasdruk: Boomleeuwerik en Boompieper, soorten die op de steeds opener grond foerageren tussen de kaalgevreten duindoorns. Zo zijn er dus niet alleen verliezers maar ook winnaars bij die graasdruk. Niettemin zal de troosteloze aanblik van de massaal kaalgevreten struiken over een aantal jaren hopelijk tot het verleden behoren, mits de damhertenstand laag gehouden kan worden.

Nestkasten voor Huismus in Schalkwijk

In de Haarlemse wijk Schalkwijk werd een oud multifunctioneel pand vervangen. In overleg met een lid van deze VWG werden 72 nestkasten voor Huismus in de nieuwe oostgevel opgenomen, in speciale panelen in de muur. Na de oplevering eind 2019 duurde het tot 2023 voordat de nestkasten door Huismus bewoond werden, maar wel meteen bijna de helft van die 72 kasten. De betreffende architect is een voorstander van natuurinclusief bouwen, wat geleidelijk meer in zwang raakt.

Samen wijs met de Patrijs

De beste kans op het zien van Patrijzen ligt voor Amsterdamse vogelaars, afgezien van een randje van Schiphol, in de Bollenstreek bij Haarlem. Een tweetal patrijsliefhebbers heeft zich jaren ingezet om de ook hier dalende trend van Patrijs te keren, door de bollenboeren allerlei adviezen te geven voor het behoud van habitat en voedsel voor de Patrijs. Denk aan heggen, plekjes open zand, insectenhôtels, bloemenranden, bladafval laten liggen, etc. Uiteindelijk trok dit project Samen wijs met de Patrijs veel aandacht, maar tot extra Patrijzen heeft het niet geleid. Maar wel, en dat is al heel wat, is de Patrijzenstand hier niet verder gedaald, nadat in 2017 er nog 30 paren over waren in de hele Bollenstreek. Ook zullen Veldleeuwerik en Gele Kwikstaart geprofiteerd hebben van de maatregelen.

KNNV Amsterdam – Blaadje jg. 43, 2023 nrs. 2 en 3

Insectengebieden in en bij Amsterdam

In het jaarverslag 2022 van de Insectenwerkgroep kun je mooi zien wat kennelijk goede insectengebieden van Amsterdam en omgeving zijn, aan de hand van de acht excursies die dat jaar gehouden zijn. Het gaat om het Flevopark (maart), Cruysbergen (Bussum, april), de Noordelijke Oeverlanden van de Nieuwe Meer (mei), Amsterdamse Waterleidingduinen (juni), Bantam (het Gooi, juli), Hemmeland (Monnickendam, september) en het Klein Loopveld in Buitenveldert (oktober).

Inventarisatiedag Rietland Schellingwouderscheg

Elk jaar inventariseert de afdeling Amsterdam van de KNNV een gebied in de regio op fauna en flora. Dit jaar was dat in juni het Rietland, onderdeel van de Schellingwouderscheg, één van de groene longen van Amsterdam. Het Rietland ligt tussen Schellingwoude en het Vliegenbos, en is een aaneenschakeling van water, riet, jong bos, dichte oevers en grasland. Het werd gekozen omdat het

FOTO: ROALD VAN OS

Een **Zwarte Roodstaart** houdt van een industriële omgeving, zoals hier in Soesterberg

nog nooit goed geïnventariseerd was. Het resultaat: 74 soorten nachtinsecten, 31 soorten struiken en bomen, 130 soorten planten (waaronder bijenorchis), 48 soorten daginsecten, 32 soorten vogels (waaronder IJsvogel), 34 soorten mos. Alle gegevens kun je vinden op waarneming.nl/locations/126600.

Vogelwacht Utrecht - De Kruisbek jg. 66, 2023 nr. 3

Vliegbasis Soesterberg nu 375 hectare natuur

In 2008 werd deze vliegbasis op de Utrechtse Heuvelrug gesloten. Zes jaar later ging het als natuurgebied open voor het publiek. Het gebied kent een mooie biodiversiteit: heide, schraalgrasland en goed ontwikkelde bossen. Niet alleen in de broedtijd maar ook in de trektijd is het er goed vogelen, van Houtsnip tot Havik en van Tapuit tot Grauwe Klauwier. De voormalige startbaan is nu het breedste fietspad van Nederland. In 3 kilometer fiets je 15 meter omhoog, met goed zicht op de genoemde habitats. Meer info is te vinden op utrechtslandschap.nl. ♡

VOLG VOGELWERKGROEP AMSTERDAM OOK OP FACEBOOK!

Ledenmutaties

Nieuwe leden

Mw. E. Kloppenborg, Amsterdam

Mw. M.K.O. Hong, Amsterdam

Hr. S.Y.M. Mordac, Amstelveen

Mw. W.E. Koekebakker, Amsterdam

Mw. M.C.Q. Videler, Amsterdam

Hr. T. Bruijnen, Amsterdam

Mw. M.P.M. van de Ven, Amsterdam

Mw. C.H.A. Holla, Amsterdam

Mw. M. Zanen, Amsterdam

Mw. C.M.T. Schilder, Amsterdam

Hr. D.N. Piket, Amsterdam

Mw. M. Fossen, Amsterdam

Hr. D.J. Wijffels, Amsterdam

Hr. K.A.W. Wevers, Amsterdam

Mw. L.J.M. Krijnen, Amsterdam

Hr. M.P. Dekker, Amsterdam

Mw. C.L. van der Wijden, Amsterdam

Mw. J. Zaal, Amsterdam

Mw. W.M. van Oever, Amsterdam

Uitgeschreven

Hr. F. Alst, Amsterdam

Mw. M.J.M. Bartels, Amsterdam

Hr. T. Lakeman, Amsterdam

Redactie Tycho Fokkema, tycho@easywriter.nl, Frank van Groen, fm.vangroen@kpnmail.nl

Eindredactie Marion de Groot

Vormgeving Robert Heemskerk, 06-23440870, robhee@online.nl

Voorzitter Marc Menon, 06-51595399, m.menon@online.nl

Secretaris Joke van der Boon, secretariaat@vogelsamsterdam.nl

Penningmeester Peter Kroon, penningmeester@vogelsamsterdam.nl

Algemene bestuursleden Teun van Dijk, 020-6141492, tr.vandijk@planet.nl, Luella van

Turnhout, 06-55014000, luellavant@gmail.com, Piet van der Werf, info@pietvanderwerf.com

Commissie Bescherming Ewout Huibers, bescherming@vogelsamsterdam.nl

Commissie Veldwerk Kolonievogels & broedvogelinventarisaties: Frank van Groen,

fm.vangroen@kpnmail.nl, MUS: ellen.de.bruin@hotmail.com

Roofvogels en uilen: Teun van Dijk, tr.vandijk@planet.nl

Coördinatie IJsvogels Jan Jongejans, jan.jongejans@tiscali.nl

Coördinatie Watervogel- & midwintertelling Zimbo Boudewijns,

zimboboudewijns@fastmail.com

Waarnemingensecretaris Ellen de Bruin, ellen.de.bruin@hotmail.com

Excursies Mieke Kranstauber, miekekranstauer@hetnet.nl.

Lezingen Erik Klein Wolterink, e.kleinwolterink@planet.nl, 06-51109338

Website www.vogelsamsterdam.nl

Ledenadministratie Charlotte van Duijl, ledenadministratie@vogelsamsterdam.nl

Lidmaatschap Leden met digitale Gierzwaluw €17,50, Stadspas €15,-

Huisgenootleden €4,50. Met papieren Gierzwaluw €27,50, Stadspas €25,-

Betaling via NL 60 INGB 0005060400, t.n.v. Vogelwerkgroep Amsterdam te Amsterdam

Postadres Coronelstraat 36, 1063 ER Amsterdam

Kopij-deadlines van de Gierzwaluw: 20 januari, 20 april, 20 juli en 20 oktober.

Overname van artikelen: gaarne in overleg met de redactie

Tel je mee?

Woensdagavond 15 november verzorgt Jelle Abma van Sovon Vogelonderzoek in Buurtsalon Jeltje een cursus Ganzen en Zwanen tellen.

Ben je geïnteresseerd en wil je misschien meehelpen met tellen? Er zijn vacante gebieden rond Polder de Ronde Hoep en Groot-Mijdrecht.

Aansluitend leidt Jelle 17 en 18 november een telexcursie in het veld. Kom je ook?